KLUCZ ODPOWIEDZI · DLA NAUCZYCIELA

Sprawdzian z ustroju III Rzeczypospolitej (WOS)

Grupa A

1. (1 pkt) **D**

2. (1 pkt) **D**

3. (2 pkt) **1. F; 2. F** — po 1 pkt za zdanie

4. (4 pkt) **1–C, 2–D, 3–B, 4–A** — po 1 pkt za parę

5. (4 pkt) **1–D, 2–A, 3–B, 4–C** — po 1 pkt za parę

6. (3 pkt) **(1) dwóch trzecich; (2) 1/5 ustawowej liczby; (3) referendum** — po 1 pkt za lukę

7. (2 pkt) Przykładowa odpowiedź: Wotum zaufania: głosowanie w Sejmie wyrażające poparcie dla rządu. Stosowane: 1) Przy powoływaniu rządu — premier przedstawia program i zwraca się o wotum zaufania. 2) Premier może sam zwrócić się o wotum zaufania w dowolnym momencie, aby sprawdzić poparcie Sejmu.
Punktacja: Definicja (1 pkt), okoliczności (1 pkt).

8. (3 pkt) Przykładowa odpowiedź: Najwyższa Izba Kontroli jest naczelnym organem kontroli państwa, podlegającym Sejmowi. Bada legalność, gospodarność, celowość i rzetelność działań organów administracji, instytucji państwowych oraz podmiotów korzystających ze środków publicznych. Przykłady: (1) Kontrola wykonania budżetu państwa — NIK co roku ocenia, czy rząd prawidłowo i zgodnie z prawem wydatkował środki publiczne; (2) Kontrola realizacji inwestycji finansowanych ze środków UE lub publicznych oraz udzielania zamówień publicznych.
Punktacja: Wyjaśnienie roli NIK jako naczelnego organu kontroli państwowej (1 pkt). Pierwszy przykład zakresu działalności (1 pkt). Drugi przykład (1 pkt).

9. (3 pkt) Przykładowa odpowiedź: Rzecznik Praw Obywatelskich stoi na straży wolności i praw człowieka i obywatela, a w tym celu może m.in. kierować wnioski do Trybunału Konstytucyjnego, wnosić skargi do sądów i interweniować w sprawach indywidualnych. Powołuje go Sejm za zgodą Senatu na pięcioletnią kadencję.
Punktacja: Rola RPO (stoi na straży wolności i praw człowieka i obywatela określonych w Konstytucji i innych aktach, kontroluje działania organów władzy publicznej, może m.in. wnosić skargi do sądów) – 2 pkt; sposób powołania (Sejm za zgodą Senatu, na 5 lat) – 1 pkt. Maksymalnie 3 pkt.

10. (3 pkt) Przykładowa odpowiedź: Sejm RP ma trzy kluczowe kompetencje, które dają mu przewagę nad Senatem: (1) Funkcja ustawodawcza: ustawę uchwala Sejm; Senat może zaproponować poprawki albo odrzucenie ustawy, ale Sejm może te uchwały Senatu odrzucić bezwzględną większością głosów. (2) Kontrola rządu: tylko Sejm udziela Radzie Ministrów wotum zaufania, może uchwalić konstruktywne wotum nieufności wobec rządu albo wotum nieufności wobec ministra i sprawuje kontrolę nad działalnością rządu. (3) Uchwalanie budżetu: ustawę budżetową uchwala Sejm; Senat może do niej jedynie wprowadzić poprawki w ciągu 20 dni, nie może jej odrzucić.

Grupa B

1. (1 pkt) **D**

2. (1 pkt) **A**

3. (2 pkt) **1. P; 2. F** — po 1 pkt za zdanie

4. (4 pkt) **1–D, 2–B, 3–C, 4–A** — po 1 pkt za parę

5. (4 pkt) **1–D, 2–B, 3–C, 4–A** — po 1 pkt za parę

6. (3 pkt) **(1) Trybunał Konstytucyjny; (2) Trybunał Stanu; (3) Najwyższa Izba Kontroli** — po 1 pkt za lukę

7. (2 pkt) Przykładowa odpowiedź: Funkcja kontrolna Sejmu polega na sprawowaniu przez izbę niższą parlamentu nadzoru nad działalnością Rady Ministrów oraz możliwości pociągnięcia rządu (lub pojedynczego ministra) do odpowiedzialności politycznej. Jednym z instrumentów realizujących tę funkcję jest konstruktywne wotum nieufności – Sejm może odwołać Radę Ministrów większością ustawowej liczby posłów (co najmniej 231 głosów), na wniosek co najmniej 46 posłów wskazujący imiennie kandydata na nowego Prezesa Rady Ministrów, co zapobiega długotrwałej destabilizacji rządu.
Punktacja: 1 pkt – poprawne wyjaśnienie funkcji kontrolnej Sejmu (nadzór nad działalnością Rady Ministrów, możliwość pociągnięcia jej do odpowiedzialności politycznej). 1 pkt – wskazanie i krótkie omówienie konkretnego instrumentu kontroli (np. konstruktywne wotum nieufności, interpelacje poselskie, komisja śledcza, absolutorium). Maks. 2 pkt.

8. (3 pkt) Przykładowa odpowiedź: Konstruktywne wotum nieufności (art. 158 Konstytucji RP): Sejm może odwołać Radę Ministrów wyłącznie wtedy, gdy jednocześnie wybiera nowego Prezesa Rady Ministrów bezwzględną większością głosów (co najmniej 231 posłów). Chroni to przed tzw. kryzysami negatywnej większości — sytuacją, gdy opozycja jest zdolna obalić rząd, ale nie potrafi zbudować własnej koalicji rządzącej. Prosty wniosek o wotum nieufności (stosowany np. we Włoszech czy Izraelu) pozwala obalić rząd bez konieczności wskazania następcy, co historycznie prowadziło do dużej niestabilności politycznej i częstych zmian rządów.
Punktacja: 1. Definicja konstruktywnego wotum nieufności: Sejm może odwołać Radę Ministrów tylko wtedy, gdy jednocześnie wybierze nowego premiera bezwzględną większością — uniemożliwia to obalenie rządu bez alternatywy – 1 pkt. 2. Porównanie z prostym wotum nieufności (samo obalenie rządu bez konieczności wybrania następcy, np. Włochy, Izrael) – 1 pkt. 3. Cel i skutki: zapobiega niestabilności rządowej, wymusza odpowiedzialność opozycji – 1 pkt. Razem 3 pkt.

9. (3 pkt) Przykładowa odpowiedź: NIK to konstytucyjny, najwyższy organ kontroli państwowej w Polsce, podlegający Sejmowi. Bada działalność administracji rządowej, NBP, państwowych osób prawnych i innych jednostek pod kątem legalności, celowości i gospodarności. Różnice od ministerstwa: (1) NIK nie podlega Radzie Ministrów — jest niezależna od rządu; (2) NIK nie wydaje aktów prawnych — wyłącznie przeprowadza kontrole i składa wnioski.

10. (3 pkt) Przykładowa odpowiedź: Konstruktywne wotum nieufności to mechanizm, w którym Sejm może odwołać Radę Ministrów wyłącznie wtedy, gdy jednocześnie, bezwzględną większością głosów ustawowej liczby posłów, wybierze nowego Prezesa Rady Ministrów. Uniemożliwia to obalenie rządu bez wskazania jego następcy, co ogranicza ryzyko przewlekłego kryzysu rządowego. Warunkiem skutecznego zastosowania jest uzyskanie bezwzględnej większości głosów zarówno dla wniosku o odwołanie rządu, jak i dla wyboru nowego premiera w tym samym głosowaniu.
Punktacja: Poprawne wyjaśnienie mechanizmu (Sejm może odwołać Radę Ministrów tylko wtedy, gdy jednocześnie, bezwzględną większością głosów, wybierze nowego Prezesa Rady Ministrów) — 2 pkt. Wskazanie warunku (np. konieczność uzyskania bezwzględnej większości głosów ustawowej liczby posłów przy jednoczesnym wyborze nowego premiera) — 1 pkt. Łącznie 3 pkt.

Skala ocen (orientacyjna, 26 pkt w każdej grupie)

bardzo dobry (5)	24–26 pkt
dobry (4)	20–23 pkt
dostateczny (3)	13–19 pkt
dopuszczający (2)	8–12 pkt
niedostateczny (1)	0–7 pkt

Progi: 90%, 75%, 50%, 30%. Progi w Twojej szkole mogą być inne. W zadaniach otwartych uznaj każdą odpowiedź poprawną merytorycznie, także sformułowaną inaczej niż przykład.

Ten sprawdzian online, z wyjaśnieniem każdej odpowiedzi: **matury-online.pl/sprawdzian/wos/ustroj-iii-rp**. Nauczyciele i korepetytorzy ułożą własną kartę z banku ponad 20 tys. zadań: **matury-online.pl/dla-korepetytorow**.